

NOU 2007:6 Formål for framtida

Formål for barnehagen og opplæringen

Et offentlig utvalg ledet av viserektor Inga Bostad ved Universitetet i Oslo overrakte sin innstilling til kunnskapsminister Øystein Djupedal 8. juni 2007. Utvalget leverer en enstemmig innstilling med forslag til et nytt formål for barnehagen og et nytt formål for grunnskolen og videregående opplæring inkludert lærebedrift.

Forslag til nytt formål for barnehagen:

«Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Barnehagen skal bygge på respekt for menneskeverdet, på åndsfrihet, nestekjærlighet, likeverd og solidaritet, slik disse grunnleggende verdiene kommer til uttrykk

i kristen og humanistisk tradisjon, i ulike religioner og livssyn, og slik de er forankret i menneskerettighetene.

Barna skal få utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. De skal lære å ta vare på naturen og hverandre. Barna skal utvikle grunnleggende kunnskaper og ferdigheter. De skal ha rett til medvirkning tilpasset alder og forutsetninger.

Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme likestilling og motarbeide alle former for diskriminering.»

Forslag til nytt formål for opplæringen:

«Opplæringa i skole og lærebedrift skal opne dører mot verda og framtida og gi elevane historisk og kulturell innsikt. Ho skal byggje på respekt for menneskeverdet, på åndsfridom, nestekjærleik, likeverd og solidaritet, slik desse grunnleggjande verdiane kjem til uttrykk i kristen og humanistisk tradisjon, i ulike religionar og livssyn, og slik dei er forankra i menneskerettane. Opplæringa skal fremje demokrati, likestilling og vitskapleg tenkjemåte.

Elevane skal utvikle kunnskap, dugleik og holdningar for å kunne meistre liva sine og for å kunne delta i arbeid og fellesskap i samfunnet. Dei skal få utfalde skaparglede, engasjement og utforskartrong. Elevane skal lære å tenkje kritisk, handle etisk og ta økologisk ansvar. Dei skal ha medansvar og høve til medverknad.

Skolen og lærebedrifta skal møte elevane med tillit og krav, og gi dei utfordringar som fremjar danning og lærelyst. Alle former for diskriminering skal motarbeidast.

Skolen skal samarbeide med heimen.»

Formål for barnehagen og opplæringen er uttrykt på henholdsvis bokmål og nynorsk i samsvar med de målformene som er brukt i lov om barnehager og i opplæringslova. Forslagene og innstillingen finnes på www.regjeringen.no/kunnskapsdepartementet. Der finnes også forslagene oversatt til samisk.

Begrunnelser for forslagene til nye formål

Gjeldende formål for barnehagen og opplæringen er omdiskuterte og i liten grad tilpasset endringer i samfunnet, barnehagen og utdanningssystemet. Utvalget legger derfor til grunn for sine forslag at

- det norske samfunn har både en kulturell tradisjon og et kulturelt mangfold
- Norge er forpliktet til å følge menneskerettslige konvensjoner, og formålene må klart etterleve menneskerettslige forpliktelser
- formålene gjenspeiler større sammenheng mellom barnehagen og grunnopplæringen
- formålene må reflektere endringer i barnehagesektoren og i utdanningssystemet, og samtidig ivareta institusjonenes behov og egenart

Forslagene til formål for barnehagen og opplæringen er bygd opp på samme måten og uttrykker det samme verdigrunnlaget. Det kan bidra til større sammenheng mellom barnehage, skole og lærebedrift. Forskjellene på for eksempel en barnehage og en lærebedrift er imidlertid store på de fleste områder, og forskjellene kommer til uttrykk i formålene. Formålene inneholder derfor mange av de samme elementene, men de er tilpasset henholdsvis barnehagens og opplæringens særpreg.

Fra primærstandpunkt til konsensus

Utvalget leverer en enstemmig innstilling. Utvalgsmedlemmene har ulike prinsipielle synspunkter på noen sider ved formålene, men har likevel kommet fram til konsensus om et forslag til nytt formål for barnehagen og et forslag til nytt formål med opplæringen.

Konsensus innebærer at de fleste er enige om det meste, og at ikke alle er enige i alt. Utvalget har derfor valgt å synliggjøre primærstandpunkter i innstillingen, nettopp for å vise at med vilje og evne til dialog og kompromiss kan man finne fram til samlende løsninger. Utvalget mener at dette gir utvalgets forslag styrket legitimitet og troverdighet. Utvalget legger vekt på at det bør være bredest mulig tilslutning til formålet med så viktige samfunnsinstitusjoner som barnehagen og grunnopplæringen.

Om forslagene til nye formål

En modernisering av formålene med barnehagen og opplæringen innebærer å ta på alvor utfordringer og muligheter et moderne samfunn står overfor når det gjelder mangfold og pluralitet. Skal formålene gjenspeile mangfoldet i det norske samfunn, må respekt for uenighet og vilje til kompromiss forenes. Det er viktig å erkjenne at det er ulike syn på spørsmål knyttet til verdier, identitet, kultur, tro og livssyn. I et samfunn der mennesker med ulike religiøse, livssynsmessige, kulturelle og politiske anskuelser skal leve sammen, er det nødvendig med evne, mot og vilje til dialog – også om vanskelige og følsomme spørsmål knyttet til verdier og religion, kultur og identitet.

Utvalgets forslag til formål uttrykker et sett verdier som flest mulig kan slutte opp om uavhengig av kulturell, religiøs eller nasjonal tilknytning. Samtidig anerkjennes det både at i Norge er disse verdiene formet i en kristen og humanistisk kulturtradisjon, og at de kan begrunnes ulikt i forskjellige religioner og livssyn. Dessuten understrekes det at verdiene er forankret i menneskerettighetene.

Formålsparagrafene inneholder mer enn verdigrunnet. Formål skal uttrykke på et overordnet nivå hva som skal være barnehagens og grunnopplæringens bidrag til individets og samfunnets utvikling. Det sier også noe om hvordan institusjonene skal møte det enkelte barn og elev.

Formålets funksjon

Formålet for barnehagen og formålet med opplæringen har både en funksjonell og en symbolsk rolle. Formålene er retningsgivende for øvrige lovparagrafer og styringsdokumenter samtidig som de er uttrykk for samfunnets normer og verdier.

Formålene skal fungere som utgangspunkt for praksis i barnehagen og grunnopplæringen. Det betyr at de først og fremst gjelder alle barn og unge som går i barnehage, skole og lærebedrift.

Formålene forplikter alle ansatte, og berører dessuten foreldre, foresatte og andre som er interessert i barnehagen og grunnopplæringen.

Åpen prosess

I mandatet ble det lagt vekt på at utvalget skulle innhente et bredt utvalg av synspunkter på formålet med opplæringen og barnehagen. 25. januar 2007 la utvalget fram fire utkast til formålsparagrafer, hvorav to var felles for barnehagen og opplæringen. Utvalget har drevet en utstrakt møtevirksomhet både før og etter at utkastene ble offentliggjort, og har mottatt en rekke skriftlige innspill. Det har vært et stort engasjement rundt utvalgets arbeid og utvalget har fått mange gode råd. Det største engasjementet har vært knyttet til formålenes verdigrunnlag.

Bakgrunn

Fra første formål for Almueskolen i 1848 og fram til i dag har formålsparagrafene blitt endret primært ved tilføyelser av nye momenter. Gjeldende formål for barnehagen og grunnskolen er omstridte. Spesielt gjelder det formuleringene som pålegger institusjonene, i samarbeid og forståelse med hjemmene, å gi barn og unge henholdsvis "en oppdragelse i samsvar med kristne grunnverdier" og "ei kristen og moralsk oppseding".

Bostadutvalget ble oppnevnt 2. juni 2006 med mandat til å analysere og vurdere de ulike delene av gjeldende formål. Utvalget skulle legge særlig vekt på

- samfunnets utvikling med økt internasjonalisering og mangfold
- formuleringene knyttet til det kristne verdigrunnlaget
- endringene i utdanningssystemet

Utvalget skulle også vurdere behovet for å se formålet for opplæring i sammenheng med formålet for barnehagen. På dette grunnlaget skulle utvalget gi tilrådning til Kunnskapsdepartementet om nye formål for opplæringen og for barnehagen. Selv om behovet for en gjennomgang av de prinsipielle sidene ved formålene tidligere har vært påpekt en rekke ganger, er dette første gang et offentlig utvalg har fått anledning til å gjennomgå hele formålet for barnehagen og opplæringen i den hensikt å foreslå konkrete endringer.